

Deprem Tehdidi Altında Toplumsal İş Birliği Nasıl Arttırılır?

Doç. Dr. Onurcan YILMAZ

Kadir Has Üniversitesi

İnsan sosyal davranışlarının önemli bir kısmı, iş birliği de dahil, çevresel tehditlere karşı geliştirilen tepkilerden oluşur. Terörden küresel ısınmaya kadar birçok çevresel tehdit insan sosyal davranışı üzerinde çeşitli etkilerde bulunmaktadır. Deprem de bu tehditlerden birisidir. Ancak literatürdeki bulgulara baktığımızda deprem tehdidine maruz kalmanın insan sosyal davranışı üzerindeki etkisine dair farklı kuramsal yaklaşımlar ve bu kuramsal yaklaşımlarla uyumlu farklı sonuçlara ulaşan görgül çalışmalar vardır. Literatürdeki bu karmaşıklığa ek olarak geçmiş bulguların çoğunluğu niteliksel ya da ilişkisel/yarı deneysel yöntemler ile niyete/tutuma dayalı ölçümler kullanmışlar ve gerçek davranışa genellenebilecek değişkenler arasında neden-sonuç ilişkileri kurulamamıştır. Bu yüzden bu projede 8 ayrı çalışmada ilk olarak Soruna Vakıflık Modeli (Issue Ownership Model) etrafında (Eadeh ve Chang, 2020) deprem tehdidinin insan sosyal davranışı üzerindeki öngörülerini test edilerek kuramın sistematik bir sınaması yapılacaktır. Buna ek olarak da deprem tehdidinin insan sosyal davranışı üzerinde olumsuz sonuçlar doğurduğu noktalarda deprem tehdidinin ne şekilde çerçevelendiğinde toplumsal iş birliğini olumlu yönde etkileyeceğine dair kanıta ve deneysel bulgulara dayalı etkin bir ikna yöntemi geliştirilecektir.

Bu hedef doğrultusunda, bir dizi kolaycı ve temsili örnekleme dayalı korelasyonel (Çalışma 1-2), büyük veri analizine dayalı (Çalışma 3), deneysel (Çalışma 4, 5), çevrimiçi alan çalışması (Çalışma 7) ve boylamsal (Çalışma 1, 4, 6, 8a, 8b, 8c) karşılaştırmaya dayalı çalışmalar ile (1) deprem tehdidinin hangi psikolojik tepkiler ve ahlaki eğilimlerle ilişkili olduğu, (2) genel deprem tehdidinin insanlar arası iş birliği üzerindeki etkisi, (3) olası İstanbul depremini farklı şekillerde çerçevelemenin iş birliği üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri tespit edilecektir. (4) Bu etkiler belirlendikten sonra gerçekleştirilen çalışmaların bulgularından yola çıkarak çevrimiçi ortamlarda kullanılmak üzere hazırlanan farklı mesaj içerikli afişlerin insanlar arası iş birliği üzerindeki etkileri tespit edilecek ve son olarak da (5) bu afişlerin iş birliği üzerindeki etkilerinin kişilerin hem iç hem de dış grupları için geçerli olup olmadığı ve (6) bu etkinin 1 ay ve 3 ay sonra alınan tekrarlı ölçümlerde de devam edip etmediği belirlenerek afişlerin etki sınırları net bir şekilde ortaya konacaktır.

Bu proje sonucunda Soruna Vakıflık Modeli'nin öngörülerini etrafında bu modelin birçok farklı yöntem kullanılarak güçlü bir kuramsal testi yapılarak literatüre kuramsal bir katkı yapılacaktır. Ancak daha da önemlisi, bu bulgulara dayalı olarak deprem öncesi ve sonrasında toplumsal iş birliğini ve cömertliği arttıracak kanıta dayalı etkin bir ikna yöntemi geliştirilecektir.

Bu proje sonrasında 5 farklı SSCI indeksine giren dergide yayın yapılması planlanmaktadır. Bu yayınlar sonucunda Türkçe İş Birliği Olarak Ahlak Kuramı Sözlüğü ve yeni bir deprem risk algısı ölçeği geliştirmek gibi yöntemsel katkılara ek olarak, hem temsili örneklem, hem büyük veri analizi, hem deneysel hem de boylamsal karşılaştırmaların kullanıldığı çok zengin veri setlerinde kuramsal bir takım testler gerçekleştirilecek ve bu kuramsal bakış açısı kullanılarak da toplumsal iş birliğini arttıracak kanıta dayalı ve etkin bir ikna tekniği geliştirilerek afet risk yönetimi faaliyetlerine pratik bir katkıda da bulunulacaktır. Hem bu kuramsal hem de pratik katkıların bir arada yer aldığı ulusal bir kitap ise proje bitimi sonrasında yayımlanacaktır. Bunlara ek olarak, 8 ayrı çalışmanın verileri açık erişim bir şekilde paylaşılarak hem ikincil analizler için diğer araştırmacıların kullanımına sunulacak hem de ileride devam edecek boylamsal kontroller için birden çok veri noktası oluşturacaktır. Sonuç olarak, bu proje sonucunda çok farklı yöntemler kullanılarak, kuramsal bir çerçeve altında toplumsal iş birliğini deprem öncesi ve sonrasında olumlu yönde etkileyebilecek etkin ikna tekniklerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: İkna Edici İletişim; Davranışsal Ekonomi; Tehdit; Tehdit Algısı; Ahlak Psikolojisi; Ahlaki Yargı; İkna Edici İletişim Faktörü; Kamusal Mallar